Ræða *Um Íslensku þjóðina*, ódagsett.

Bjarni Benediktsson – Stjórnmál – Ræður – Íslendingar – Íslenska Þjóðin

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Ræður
Askja 4-6, Örk 4

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

11

Þegar ~~[illegible]~~ íslenska
þjóðin er borin saman við aðrar
þjóðir er auðvelt að minnast
þess, að móti hverjum einum
Íslendingi eru þúsund Bandaríkja-
menn, eitt hundrað Canadamenn og ~~[illegible]~~
eitt hundrað íbúar hinna Norður-
landa þjóðanna. Þessar tölur eru
ekki alveg raunar nákvæmar en
þó svo nærri lagi, að þær gefa
nokkurn veginn rétta mynd.

Miðað við þeirþjóð eina, þá
er einn Íslendingur á móti
~~[illegible] 40–50~~ 40 Svíum. Hinsvegar
er Ísland að flatarmáli hér um bil ~~[illegible]~~ 1/4 hluti Svíþjóðar.

Hversu víðtækt?

Eðlilegt er, að spurt sé, hvort
svo fámennur hópur geti
lifað og haldið uppi sérstöku
ríki í svo víðlendu landi.

Þá er fyrst því til að svara,
að Íslendingar hafa nú búið
í landi sínu í nær ~~400~~
ellefu hundruð ár. Því að talið
hefur verið, að fast byggð
hafi haldist frá 874, svo að
rétt er að halda upp á
~~[illegible]~~ ellefu hundruð ára afmæli land-

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

námsins að átta árum liðnum.
Meiri hluta þessa tímabils eða
frá 1262 til 1944 hefur þjóðin
raunar verið meira og minna
háð öðrum ríkjum. En frá 930
til 1262 höfðu Íslendingar sitt
eigið sérstakt þjóðveldi og endur-
reistu sitt eigið lýðveldi 1944,
þegar alger aðskilnaður varð
við Dani, svo sem ráðgert hafði
verið með sambandslögunum
frá 1918.

Hvort sem þjóðin hefur
verið öðrum háð eða ekki, þá
hefur hún frá upphafi haldist
svo að segja óblönduð frá því,
sem varð á landnámsöld. Má
öruggLega telja, að meginstofninn
hennar sé norskur, þ.e. frá
Vestur-Noregi með all-sterkri
keltneskri blöndun, e.t.v. svo
mikilli að nemi einum fjórða.
Sú blöndun hefur hinsvegar
engin áhrif haft á tungu
þjóðarinnar, sem enn er að
mestu óbreytt hin sama og
töluð var á Norðurlöndum
fyrir eitt þúsund árum. Vafa-
laust finna málfræðingar ein-

3

hvern mann, enda hafa þá verið mállýskur ólíkar, þó að megintungan væri hin sama og kölluð dönsk tunga. Víst er, að enn lesa allir Íslendingar fyrirhafnarlaust sögurnar, sem ritaðar voru milli tólf og þrettán hundruð og skilja ekki síður en nútímaljóð, Hávamál og Völuspá, sem með vissu eru nokkru eldri en sögurnar og um sumt arfleifð norrænna manna langt aftan úr heiðni.

Þó að Íslendingar hafi haldið þjóðerni sínu óblönduðu og tungu óspilltri, þá verður að segja þann sannleik, að fjöldi þeirra hefur ekki haldist slíkur sem ætla hefði mátt. Fróðir menn telja mjög erfitt að kveða um fjölda Íslendinga á þjóðveldisöld, en þeir giska á, að þeir hafi þá verið einn þriðji af fjölda Norðmanna. Drögum úr þeirri tölu um helming og segjum þá hafa verið sjötta hluta Norðmanna. Nú

4/1 ~~Hve mikill hluti?~~

sem því miður er einn
fullkomnasti hluti þeirra.

Ástæður fyrir þessari hlut-
fallslegu fækkun – og í lok
18. aldar voru Íslendingar
með vissu miklu færri en
fimm öldum áður – voru
margvíslegar en fyrst og
fremst erfiðir landshættir
og einangrun.

Reynslan sýndi, að ekki var
unnt að stjórna þjóðinni til heilla
frá svo fjarlægum stað
sem Kaupmannahöfn. Allt
hefur farið saman á síðustu
áratugum: Batnandi veður-
far, [struck] og loks fullt
sjálfstæði, ný tækni til
hagnýtingar landsins og gæðum þess [struck]
lausn einangrunarinnar.

Rík ástæða er til að ætla,
að veðurfar hafi verið mun mildara
á fyrstu [struck] Íslands-byggðar
en seinna varð. Enginn efi er á,
að lengst af á þessari öld
hefur verið mun hlýrra en
var mestan aldur á undan,
enda hefur [struck] hafís
við landið verið mun fátíðari
en t.d. síðustu áratugi 19. aldar

5)

þá hefur tjón af aldaumbrotum og öðrum náttúruhamförum nú orðið hverfandi miðað við það, sem í fyrri öldum stundum varð.
Um hvorttveggja þetta er þess og að gæta, að landsmenn eru nú miklu ~~betur~~ við því búnir en áður að taka tjóni af veðurfari og náttúruhamförum.
Fram undir síðustu aldamót var landbúnaðurinn, aðallega sauðfjárrækt og mjólkur-framleiðsla til eigin nota, aðalatvinnuvegur landsins. [Mátti þá segja, að búnaðarhættir og raunar lífshættir væru þeir sömu og tíðkast höfðu í þúsund ár.] Sjó var erfitt að sækja sökum skorts á haffærum skipum og var þó flattur þorskur öllum saman merki landsins. Er það glöggt vitni þess, að landið hefur lengi verið best þekkt sökum sjávarafla.
Fyrst á þessari öld hafa þorp og bæir vaxið svo nokkru nemur. Nú býr yfirgnæfandi meiri hluti landsmanna í þéttbýli og h.u.b. 95% útflutnings eru sjávarafurðir, enda eru fiskveiðar Íslendinga nú reknar á fullkomlega nýtískulegan hátt. [hve mikill nú?] Í þéttbýlinu

6)

en auk þess stundaður ýmiskonar iðnaður til heimanotkunar einkum — að iðnaði í sambandi við sjávarútveg slepptum, og önnur þjónustustarfsemi, ~~svo~~ sem verslun, sem fram til aldamóta s.l. var að langmestu leyti í höndum danskra kaupmanna.

Nær öll mannvirki, sem unnin hafa verið í landinu, byggingar, hafnir, vegir, ræktun landsins, svo að ekki sé talað um skip, flugvélar, virkjanir fossa og heita vatnsins, — allt þessa hefur verið aflað af síðustu tveim kynslóðum, sem í landinu hafa lifað.

Þær hafa beitt nútíma tækni við uppbyggingu landsins ~~[illegible]~~ og í vaxandi mæli hagnýtt hina tiltölulega miklu vatnsorku, sem í landinu er, til framleiðslu rafmagns, sem er undirstaða íslensks iðnaðar, og heita vatnið til upphitunar húsa, lýst

og fremst í Reykjavík en einnig í ~~sitt..~~ ~~þorpum víðs.~~ minni bæjum og þorpum víðs-vegar um landið. Eitt aðalmeinið er hversu einhæfir atvinnuvegirnir eru.) Þess vegna hefur á þessu ári verið ráðist í virkjun eins af stórfljótum landsins, bæði til hitunar á heimilum og fyrir hinn innlenda smáiðnað, en einnig til sölu á rafmagni til Alusuisse til framleiðslu á aluminium. Þá er einnig hafin vinnsla á kísilgúr í samvinnu við bandarískt fyrirtæki. Báðar hafa þessar framkvæmdir valdið nokkrum deilum, en segja má að þær séu upphaf stóriðju á Íslandi í samvinnu við erlenda aðila – áður höfðu menn sementsverksmiðju og áburðarverksmiðju, sem ís. lenska ríkið hefði einhliða ráð um hvort tveggja, þ.e. þörf manna til samvinnu við erlenda aðila á slíkum efnum er ólíkt. Flestir vilja fara mjög varlega í þeim efnum og verið þó að ráði að gera slíkt nú til að opna nýjar leiðir til atvinnu.

Hagnýting vísinda og tækni hefur þar valdið gerbreyt. ingum til öryggis og framleiðslu-aukn en eyðir ekki hættunni af því að vera svo háðir og áður einni á vissum atvinnu. greinum háðir.

örygjis. Ál-bræðslan, sem er miklu meira fyrirtæki en kísilgúrverksmiðjan, veitir þó engum úrslitum nema að því að hún gerir mögulega miklu stórfelldari rafmagnsvirkjanir en áður.

Þrátt fyrir allt, sem á bjátar, hefur tekist að skapa á Íslandi sambærileg lífskjör fyrir almenning við það, sem aðrar vestur-evrópu-þjóðir búa við. Meðal annars stafar það af því, að Íslendingar þurfa engu að verja til varna landsins.

Áður fyrr var Ísland mjög einangrað. Það lá úr leið fyrir flesta og fram til ófriðarins 1939 var almennt talið, að það tæki 5-7 að komast til Kaupmannahafnar, þar sem yfirstjórn landsins var þangað til 1918 og að nokkru til 1944, og áður fyrr varð að ætla miklu lengri tíma til slíks ferðalags, sem þá þótti einungis gerlegt um hásumarið.

Þessi ein-

91

með ýmsu móti á Íslendingum og líkast hafi sannast sagt verið gengið að þjóðinni dauðri eins og fór um þá frændur okkar, sem settust að í Grænlandi. En einangrunin veitti þjóðinni einnig skjól.

Í þann komi merkt 1)

Á meðan Ísland var í framkvæmd hluti danska ríkisins, þá ~~höfðu~~ ~~Danir~~ voru aldrei neinar varnir í landinu sjálfu.

Í þann komi merkt 2)

Í þann komi merkt 3
(þ.e. aftur í 4. dálk)

Þetta er vandamál, sem ég tel ekki tímabært að ræða hér. En ljóst er, að Ísland getur ekki með sína miklu hernaðarþýðingu vanrækt varnir sínar fremur en önnur þjóðlönd. Svíþjóð tryggir hlutleysi sitt með öflugum vörnum. Má þó deila um, hvort hún hafi nú á tímum meiri hernaðarþýðingu fyrir stórveldin en Ísland.

Íslendingar verða að meta,